

BUITEN

10^e JAARGANG N°. 10.

ZATERDAG 4 MAART 1916.

Foto C. Steenberghe.

SNEEUWPRACHT.
DE GRAAF FLORISLAAN TE BUSSUM NA DEN SNEEUWVAL IN DE AFGELOOPEN WEEK.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

SNEEUWPRACHT. DE GRAAF FLORISLAAN TE BUSSUM EN DE HEERENGRACHT BIJ DE LEIDSCHEGRACHT TE AMSTERDAM. ILLUSTRATIES	BLZ. 109 EN 120
DE STERRENHEMEL IN MAART, DOOR A. A. N.	BLZ. 110
TERUG UIT HET RIJK DER DOODEN. UIT HET FRANSCH VAN GASTON LEROUX (10)	110
DE LAKENHAL TE LEIDEN, (SLOT), DOOR MR. DR. J. C. OVERVOORDE, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 112—115
MORGEN, GEDICHT, DOOR JAN J. ZELDENTHUIS	BLZ. 113
VOGELLEVEN OP 'T SLAGVELD, DOOR A. B. WIGMAN	113
EEN IJDELE BELOFTE, DOOR J. H. FABRE, (VERT. DOOR G. H. PRINSEN GEERLIGS), GEÏLLUSTREERD	BLZ. 114—116
VERDWENEN KASTELEN OM EN IN ROTTERDAM, (III EN IV), DOOR K. L. SCHAMP, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 116—117
ONTWERP EENER MODERNE SCHOONHEIDSLEER VOOR DEN TUINAANLEG, (IV), DOOR LOUIS VAN DER SWAFLMEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 118—119
DE BLAUWE MUUR, UIT HET ENGELSCHE VAN RICHARD WASHBURN CHILD (31)	BLZ. 120

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

DE STERRENHEMEL IN MAART.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrebeelden voor 7.5 uur sterretijd, d. i. omstreeks 8 uur middelen tijd. Men zie het kaartje in de „N. R. Ct.”

Zenith: Giraffe, Lynx;
Noorden: Kleine Beer, Cepheus, Draak, Hagedis, Hercules, Lier, Zwaan;
Noordoosten: Kroon;
Oosten: Groote Beer, Boötes, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, groote en kleine Leeuw, Maagd;
Zuidoosten: Beker, Lynx, Sextant, Waterslang;
Zuiden: Schip Argo, Duif, Eenhoorn, Haas, groote en kleine Hond, Kreeft, Tweelingen;
Zuidwesten: Vloed Eridanus, Orion;
Westen: Driehoek, Perseus, Ram, Stier, Visschen, Wagenman, Walvisch;

Noordwesten: Andromeda, Cassiopeia, Giraffe, Pegasus.
De winterconstellaties verdwijnen in het eind van Maart langzamerhand in de avondschemering.

De Melkweg loopt te 8 uur van het Zuiden naar het Noorden. Ook in Maart is het Zodiakaallicht zeer goed waarneembaar. Men zoekt op maanvrije avonden, dus in het begin en misschien ook nog in het einde der maand, ongeveer anderhalf uur na zonsopgang naar een matte lichtpluim die schuin naar links hellend op den Westerhorizon staat, liefst onder gebruikmaking van het kaartje in de „N. R. Ct.”

De Gegenschein gaat deze maand van den Leeuw in de Maagd over en staat vrij gunstig; het zal — natuurlijk alleen bij afwezigheid van maan en op zeer heldere avonden — misschien wel mogelijk zijn, dit vage en zeer zwakke schijnsel te vinden.

De tijdsvereffening neemt in Maart sterk af; in het begin der maand is de zon 13 minuten, in het eind nog maar 4 minuten bij de klok achter.

De zonnevlekken beschrijven deze maand banen over de schijf, die sterk naar het Noorden gekromd zijn.

Den 20^{en} Maart bereikt de zon het voorjaars-nachteveningspunt, d. i. dus den evenaar: de lente vangt aan, en de zon gaat nu zes maanden lang haar dagelijkschen loop in 't Noorderhalfrond des hemels volbrengen. Echter is al sinds den 18^{en} de dag langer dan 12 uren. Men rekent namelijk de opkomst en den ondergang der zon niet naar het midden der schijf, maar naar den boven-

rand, die bovendien zeer merkbaar omhoog wordt getild door de straalbreking in den dampkring. Op het oogenblik, dat naar deze opvatting de dag begint of eindigt, is eigenlijk het middelpunt der schijf bijna een graad onder den horizon en dat geeft telkens een winst van ongeveer zes minuten. Ik verwijs naar de uitvoerige uiteenzetting in N°. 9 van den zevenden jaargang.

Algol minima zijn te verwachten: den 19^{en} Maart te 10 en den 22^{en} te 7 uur.

Mira Ceti is nog in een binocle zichtbaar, maar verdwijnt half Maart in de avondschemering.

Mercurius is ondanks een westelijke elongatie van 27°, die de planeet den 1^{en} Maart bereikt, niet of nauwelijks waarneembaar.

Venus prijkt in vollen luister aan den avondhemel; half Maart gaat de planeet pas tegen tien uur onder. De middellijn der schijf neemt deze maand van 15" tot 19" toe; de schijngestalte blijft steeds nog voller dan een Eerste Kwartier. Velen zullen het prachtige schouwspel bewonderd hebben van den samenstand van Venus met Jupiter. Zondag 13 Februari stond Venus een maansmiddellijn rechts van Jupiter, Maandag op twee middellijnen afstand boven Jupiter.

Mars is den heelen nacht prachtig zichtbaar. Tot den 22^{en} loopt de planeet terug, d. i. Westwaarts, in de Kreeft; de middellijn der schijf neemt deze maand van 13" af tot 10" en dat zal goed aan de helderheid merkbaar zijn.

Jupiter is in de avondschemering verdwenen.

Saturnus is deze maand nog tot eenige uren na middernacht zichtbaar. Den 11^{en} Maart komt de teruggang tot staan en hervat de planeet haar Oostwaartschen loop.

Den 9^{en} Maart bedekt het Eerste Kwartier vijf van de zes Pleiaden. De tijdstippen van verdwijning achter den donkeren maansrand zijn bij benadering: voor Elektra 10 u. 40 m., voor Taygeta en Maia 11 u. 5 m., voor Alcyone 11 u. 50 m. en voor Atlas kwart voor één, maar dan is de maan al op het punt van onder te gaan.

A. A. N.

TERUG UIT HET RIJK DER DOODEN

Uit het Fransch van GASTON LEROUX.

(10) XV. KAINS BEKENTENIS.

TOEN zei hij tegen haar:
„Ter wille van jou heb ik hem gedood!”
Hij wachtte, maar zij deed niets, zij sprong zelfs niet overeind of maakte een enkele beweging. Ook zij wachtte ongetwijfeld.

Toen vervolgde hij:

„Ik had je altijd in onwetendheid willen laten, om je 't verdriet van die nare gedachten te besparen, die somtijds een moordenaar besluiten, want”, voegde hij er droog aan toe, „komen doen ze”. Zenuwachtig wierp hij zijn sigaret weg. Opnieuw stilte. Toen sprak hij:

„Luister, hoe 't gebeurd is. Je had kunnen opmerken, dat André op 't oogenblik dat hij met mij in de automobiel stapte, oneindig veel kalmer was, dan toen hij na 't eten bij ons binnen kwam. En ik zal je vertellen, waarom. Hij dacht er reeds over niet te vertrekken! We waren nog niet te Parijs aangekomen, of hij was besloten om te blijven!

„'t Is genoeg, dat men mij vertrokken wáánt”, zei hij tegen me. „Ik heb er eens over nagedacht. Ik doe alsof ik weg ga, maar ik kom terug, zonder dat iemand er iets van weet en als ik dan gedaan heb, wat ik moét doen stoor ik mij aan geen mensch meer”, en hij voegde eraan toe, „ik zal me alleen wel weten te verdedigen!”

„Je bent dus bedreigd?” vroeg ik hem.
Hij antwoordde mij ontwijkend: „Ik stoor me er niets aan!” en dadelijk daarop zei hij: „neem me niet kwalijk dat ik in raadselen tot je spreek en tracht ook niet mij te begrijpen. 't Is bovendien iets heel gewoons, maar 't is mijn geheim niet!”

Ik drong niet aan en ik dacht aan een historie met een vrouw. Ik beken je, dat ik op dat oogenblik er geen seconde aan dacht, dat hij voor die kleine Martha erin had toegestemd zoo plotseling 't land te gaan verlaten. . . . veel later ben ik pas op dat idee gekomen. . . . enfin. . . . wat wij nu weten heldert alles op, wat André gezegd heeft. Kortom, hij wilde terugkeeren om haar uit de klauwen van haar man te bevrijden en als hem dit gelukt was haar op een veilige schuilplaats brengen. Dan zou hij wel eens willen zien, wat een Saint Firmin hem deed!

Maar dit alles kon mij niets schelen, ik had maar één ding voor oogen, dat hij niet wegging en dat na enkele weken hoogstens 't leven van ons allemaal op de Reiger en op het kasteel weer zijn gewonen gang zou gaan. Nu 't leven daar heb je gekend en ik ook! De muren van dit vertrek zouden heel wat kunnen vertellen, jij begon met niet meer van mij te houden, Fanny, en ik hield altijd nog zooveel van je”. Hij haalde adem en wachtte weer. . . .

„Dus we gaan niet naar Parijs?” vroeg ik ruw aan André, met moeite de groote woede bedwingend die mij innerlijk deed zieden.

„Jawel, jawel!” antwoordde hij. „Uiterlijk wordt er niets in het programma veranderd! Wij gaan naar Parijs, ik ga enkele papieren uit mijn kamer in de rue d'Assas halen en jij brengt mij neem. Wij nemen op in 't oog loopende wijze afscheid van elkaar. Ik stap in den trein. Jij stapt in je auto en je wacht mij op aan het station Austerlitz, dat is heel gemakkelijk”.

„Heel gemakkelijk”, zei ik, „maar je koffer?”

„O, dat is waar ook, mijn koffer! Verduiveld, ik had niet aan den koffer gedacht! Maar luister, de koffer is niet te zien onder het dekkleed en zoo vroeg in den morgen zal geen enkele dienstman komen opdagen om hem aan te geven. Ik zal overigens heel vlug uitstappen alsof ik geen andere bagage heb, dan de tasch, die ik in mijn hand draag!”

„Zooals je wilt!” zei ik.

„Die koffer komt er niets op aan”, zei hij nog. „’t Voornaamste is dat men meent, dat ik vertrokken ben, dat is alles en dat ik mij eenigen tijd niet vertoon”.

Daarna bleef hij enkele oogenblikken in gedachten verzonken, vervolgens sprak hij over zaken, de fabriek betreffend, maar ik luisterde niet meer. . . . Wij kwamen te Parijs en handelden geheel volgens ’t plan, dat hij ontworpen had. Nadat ik hem op het perron van Orsay verlaten had, ging ik hem aan het station Austerlitz opwachten. Ik dacht aan niets meer. Ik handelde machinaal. Ik was verstompt.

Weldra zag ik hem verschijnen. Hij ging naast me zitten en we vertrokken weer, terwijl ’t een beetje licht begon te worden. Hij liet mij een reusachtigen omweg maken, wij waren in ’t bosch. Ik moest hem niet ver van Ris-Orangis verlaten. Ik werd hoe langer hoe beroerder, ik was geheel verslagen, ik vroeg mijzelf af, hoe ik jou de geschiedenis bij mijn thuiskomst moest medeelen, ik zag je, ik hoorde je, ik wist wat in je omging en dat als de kleine Jacquot er niet geweest was, je allang weggelopen zou zijn. . . . en André praatte alleen maar over zijn zaken, bracht me op de hoogte van enkele bestellingen, die den vorigen avond ingekomen waren en had ’t over circulaires, die naar de filialen in de provincie gezonden moesten worden. Ik was al weer de bediende. Er was geen sprake meer van, mij aan ’t hoofd der fabriek te stellen. Eindelijk zei hij: „Blijf voor ’t oogenblik maar in je vertrekken van „de Reiger” wonen, ik geloof, dat alles wel terecht zal komen. Ik ben dwaas geweest om mij zoo op te winden.” Kortom, alles stortte ineen en ik stuurde den wagen met een krankzinnige vaart alsof ik een ongeluk wilde veroorzaken, dat een einde aan alles zou maken.

Een plotselinge hevige haat tegen dezen man, die geen flauw idee had tot welk een wanhoop ’t herroepen van zijn besluit mij gebracht had, maakte zich van mij meester.

„Maar je jaagt ons den dood in”, riep hij opeens toen hij de waanzinnige snelheid van den wagen bemerkte; hij lag zijn hand op mijn arm, want een boomstam versperde den weg. Om uit te wijken gaf ik een harden ruk aan ’t stuur. Wij maakten een verschrikkelijken zwaai, ’t gelukte mij echter ’t evenwicht te herstellen, maar op het zelfde oogenblik knapte een band. Hij vloekte en snel togen wij aan ’t werk.

Toen ik opstond, lag André nog op zijn knieën op den weg, met gebogen hoofd over de as en beschouwde van nabij het afgewonnen wiel. Ik, ik had in mijn hand de zware krukstang, die bij zulk een gelegenheid gebruikt wordt.

Wat is er in mij omgegaan? Ik dacht aan jou. . . . ik dacht er niet aan om dezen man te doden, tenminste een oogenblik tevoren dacht ik er niet aan. Het was mij te machtig. Ik sloeg met een hevigen slag op zijn slaap.

Je hoort het? . . . op zijn slaap! en je kunt mijn schrik voorstellen toen die gekke Martha laatst op dien avond sprak over een wond aan de slaap van haar geest. Een wond, die na vijf jaar nog altijd bloedde! Het stelde me gerust en deed me kalm denken dat in alle vertelsels en in populaire romans, zooals zeker ook in de verbeelding van de ongelukkige vrouw, vermoorde menschen dikwijls aan de slaap gewond zijn; dat is de klassieke wond, vooral als zij na jaren nog bloedt, op het gezicht van den geest, een geest die bij ’t gaan het geluid van rammelende ketens na zich sleept. Ik hoop, dat Martha, die Martha met al haar domigheden nooit te weten zal komen, hoe zij mijn hart heeft doen kloppen, en toen ’t verhaal van de automobiel! O, die vrouw! Nu vergeef je ’t mij zeker wel, Fanny, dat ik ons Boheemsche kristal schond. Toen meende ik beslist, dat zij mij verdacht, dat zij terwille van mij zoo sprak en ik ben er vandoor gegaan; ik had moed genoeg om den dokter te zeggen, wat ik ervan dacht, die mij toen gerust gesteld heeft. Martha gelooft, dat haar man André vermoord heeft. Dat heeft me wel opgelucht, maar onder ons gezegd had ik liever, dat zij heelemaal niet aan een moord dacht! Want ’t is afschuwelijk, Fanny, om aldoor over den moord van een man te hooren spreken, dien jenzelf gedood hebt. En toch ben ik niet laf, heelemaal niet laf, dat zul je zien. Ik had dus mijn broer vermoord! Ik zag ’t groote lichaam aan mijn voeten op den weg liggen. Het bloed liep uit de wond, ik schrok over hetgeen ik gedaan had.

Maar ’t was gebeurd! En nu moest ’t ook goed gebeuren. Je hebt dikwijls kunnen opmerken, dat ik beslist optreed. Ik had den moed om doodkalm met mijn oor op zijn borst vast te stellen, dat mijn broer dood was.

Wat zou ik met het lijk doen? Waar moest ik het naar toe brengen? Eerst sleepte ik het naar wat hakhout bij de auto en zoodoende was hij verborgen voor de voorbijgangers, die op dat oogenblik op den weg konden passeeren. Er moest snel gehandeld worden. Ik kwam op de gedachte om het in de auto te dragen, het dan met iets heel zwaars te belasten, zoodat het niet meer boven kon komen, als ik het in de Seine wierp. . . .

Voor dat doel bond ik hem een zakdoek stijf om zijn voorhoofd om het bloed te stelpen en haalde de pet over de wond. De ge-

spleten schedel bloedde anders niet erg, maar je begrijpt wel, dat ik bang was voor vlekken.

Toen ik dat gedaan had sleepte ik hem naar de auto. Waar moest ik hem neerleggen? Plotseling kwam bliksemsnel de gedachte aan den koffer bij me op.

Daar stond een koffer, die zeer begrijpelijk tegelijk met zijn eigenaar moest verdwijnen. Welnu, ik zou het lijk in den koffer doen en den koffer doen verdwijnen!

De koffer was op slot. Ik doorzocht André’s zakken, nam zijn sleutels en maakte den koffer open. Ik nam de helft van de kleeren en het linnengoed eruit, lag dat binnen in de auto en gooide er een plaid over. Ik deed het lijk in den koffer met een handigheid en een kracht, waartoe ik mij zelf nooit in staat zou hebben geacht. Ik wilde van den laatsten morgenveel gebruik maken, van de mist, die gelukkig mij bij mijn somberen arbeid omhulde. Toen ik hem in den koffer had gestopt, sloeg ik ’t deksel dicht en deed den koffer voor altijd op slot!

Daarna ging het dekkleed erover heen en bekeek ik nauwkeurig mijn kleeren en de auto, veegde een paar sporen van den krukstang en nam toen mijn plaats bij het stuur weer in.

Ik schoot op! Ik had het lijk achter mijn rug staan, maar ik had tijd om na te denken wat ik moest doen, want ik was er alweer van terug gekomen om het in de Seine te werpen; daarbij hing te veel van het toeval af.

Ik moest dien koffer naar een plaats brengen, waar niemand hem zou zoeken en opeens dacht ik aan den kelder, waar niemand anders dan ik ooit in kwam!

Van dat oogenblik af scheen alles me van een leien dakje te zullen gaan. Ik zou met de auto terugkomen. Als de chauffeur in de garage was zou ik hem een dringende boodschap voor mij laten doen, ik zou alleen met den wagen bezig zijn, ik zou vliegensvlug naar boven gaan om den keldersleutel te halen en in de garage terugkomen, ik zou den koffer eraf nemen, en naar den kelder sleepen evenals de rest. Daar zou ik beveiligd voor onbescheiden blikken mijn doode en zijn kleeren kunnen gaan begraven, wanneer mij dit het best schikte.

Toen dit alles precies tot in de kleinste kleinigheden door mijn hoofd was gegaan, was ik verrukt, oververrukt zooals ik een oogenblik te voren nog overweldigd was door de schrik over mijn misdrijf.

Het was geschied! André was vertrokken! En kwam niet meer terug! En jij! . . . jij! . . . jij! . . . want om jou, Fanny, want om jou. . . . nu waarom antwoord je mij niet, waarom blijf je als een steenklomp in dien donkeren hoek liggen? Nu weet je alles. Zeg wat tegen me. . . . Wat is nu mijn belooft? Ik heb daar behoefte aan, weet je! want ik bezweer je, ik bezweer je, dat ik dagen heb, dat ik door veel genoegens of door hard werken de herinnering moet verjagen, zooals men een gevaarlijk dier met zweepslagen wegjaagt om niet verslonden te worden”.

„Dat is wroeging, lieveling!”

Zij stond voor hem en stak hem haar lippen toe. Hij omhelsde haar tot stikkens toe.

Zij vroeg om vergiffenis.

„Pas op, pas op, darling. Jij verslindt me evenals de wroeging. Ik hou nog wel een beetje van je, ja heusch, en nog een beetje meer, als je minder wroeging hebt. Maar laten we uit dit huis en uit deze kamer gaan, lieveling. Heb je in de garage dat echt afschuwelijke ding zien staan?”

„Wat dan?” vroeg hij verbaasd.

„Ik bedoel, darling, dat notenhouten eetkamer-ameublement, weet je wel?”

XV. HET HUISJE BIJ HET WATER.

Tegen den middag van den volgenden dag begaven meneer en mevrouw de la Boissière zich op weg naar het huisje bij het water.

Fanny beloofde Martha te komen opzoeken en Jacques oordeelde het vriendelijk en misschien ook nuttig om zijn vrouw te vergezellen.

Zij hadden heel goed verder geen notitie kunnen nemen van de fantasieën der zieke, maar van ’t oogenblik af, dat die beslist op den ouden Saint Firmin doelden, zou ’t niet politiek geweest zijn, ze niet te tellen. Den geheelen morgen al had het gemotregend en eindelijk was de zon heelemaal verdwenen. De herfst had de bladeren van de berken verbleekt, die van ’t bosch tot bijna aan den oever van de rivier een zilveren gordel om het „huisje bij het water” vormden.

Alles maakte een mistroostigen indruk, vooral als men van den steilen oever afkwam, want daar stond bij den hoek der villa voor het jaagpad een klein groepje hoge populieren.

Jacques zeide, niet van populieren te houden, omdat het een sombere boom was, die bij ’t minste koeltje beefde en wiens hooge, ronde bladen als een eeuwige klacht steeds in beweging waren.

Fanny verwonderde zich, dat haar man dergelijke gedachten omtrent boomen koesterde; zij had niet gedacht, dat hij zoo dichterlijk aangelegd was.

Zij hield deze overdenking echter voor zich. Zij leerde haar man de laatste vier en twintig uur kennen. Tot nog toe kende zij hem niet.

(Wordt vervolgd).

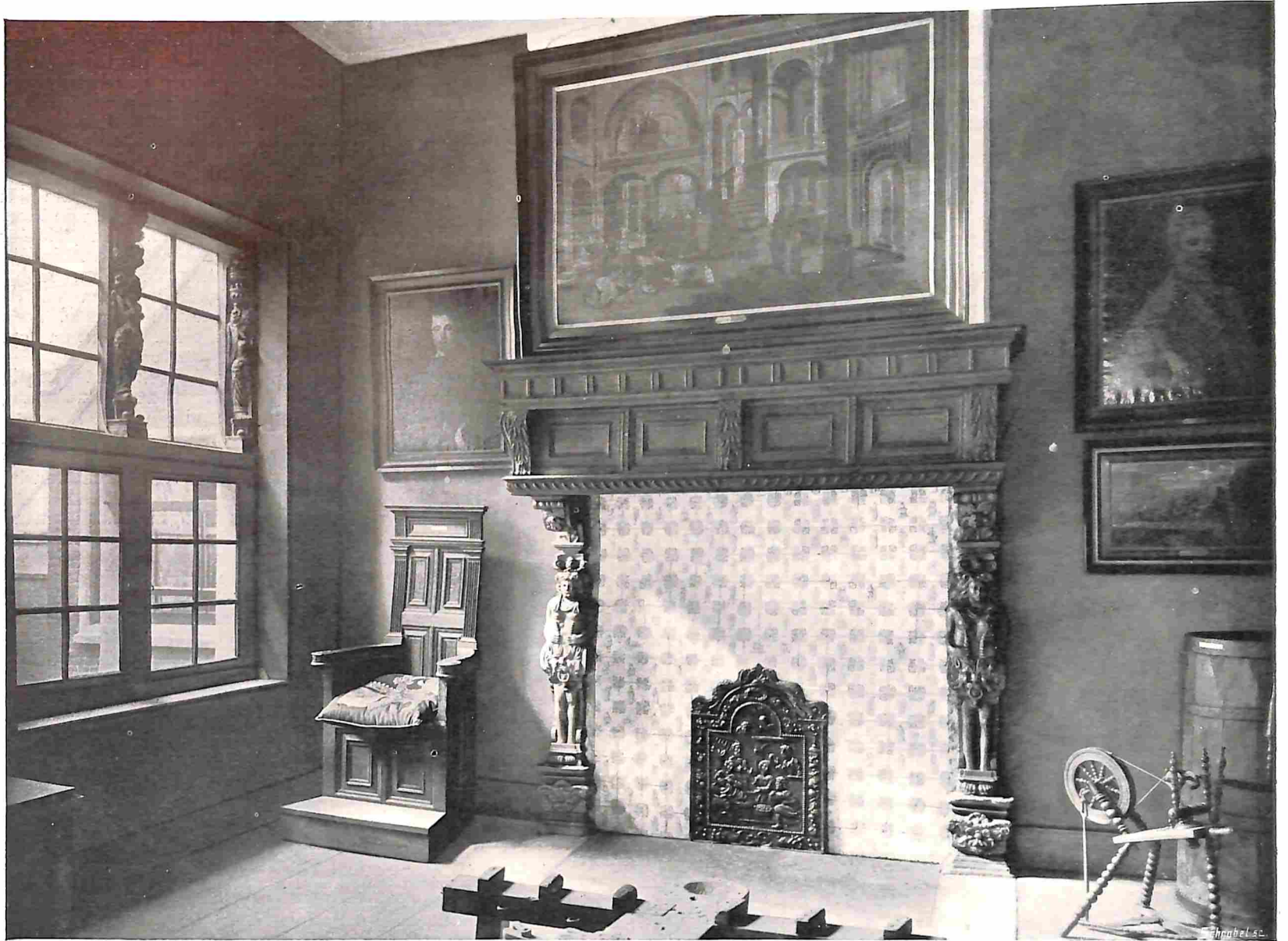

Foto C. Steenbergh.

DE LAKENHAL TE LEIDEN. ZIJZAAL BOVEN, RECHTS VAN DE TRAP.

DE LAKENHAL TE LEIDEN.

(Slot).

DE toegang tot het gebouw geschiedde, gelijk nu, door de in het midden van den onderbouw aangebrachte deur, waarnaast twee Latijnsche opschriften zijn geplaatst met de namen van de bestuurders tijdens den bouw, den naam van den architect Arent van 's-Gravenzande en het jaar van ontstaan. De lage onderverdieping diende voornamelijk voor het opslaan van het laken, dat met kleine schuifjes aan den walkant werd aangebracht en dan op kruiwagens verder in de hal werd gebracht. Aan den walkant waren eenige staken geplaatst om de lakens tijdelijk op te leggen, gelijk men nog op oude afbeeldingen o.a. op de gravure van Hagen uit 1670, ziet aangegeven. De ruime eerste verdieping bevatte onder meer de stempelkamer, de kamer van de waardeins en die van de gouverneurs, in welke laatste nog de fraaie schouw aanwezig is, die de gouverneurs deden aanbrengen. Boven de steenen pilasters prijkt het door Carel de Moor (geb. te Leiden, 1652, overl. te Warmond, in 1692), geschilderde regentstuk in een gebeeldhouwde lijst met de wapens der afgebeelde gouverneurs. Hieronder vindt men nog het vers, door H. Putman gedicht:

De Moor, die maalt hier al vijf mannen naar het leeven,
Die zorg voor 's nerings heil ook wetten zijn gegeven,
Om Baas en Knecht te geven recht, na 't schil bepleit,
Op alles wel gelet, en zonder onderscheit.

Een ander schilderij, thans in den toegang tot de kunstzaal, stelt de vier staalmeesters voor, aan een tafel met een stuk blauw laken, dat gekeurd wordt. Achter hen staat de staalmeestersknecht met een stempelijzer in de hand. Dit doek is in 1675 geschilderd door Jan de Baen (geb. te Haarlem 1633, en overl. te 's-Gravenhage 1702). Het stuk was eerst aan den bovenkant boogvormig bijgesneden en gevat in eene lijst met de wapens der staalmeesters. Ook hierbij mocht geen proeve van rijmelarij ontbreken. Onder het schilderij leest men dan ook het volgende vers:

Zie hier, uit doode verw, Staalmeest'ren als herschappen,
Door Banes éel penseel, onnut waer naem of wapen,
Had hij elks stem gemaelt, stads beurs schoot hier toe splint,
Tot eer-loon zij twee jaer, waernamen 't leen-bewint.

Wij zagen reeds, dat op de oorspronkelijke lijst toch de namen

en wapens voorkwamen, zoodat ook hier de ijdelheid het niet alleen op „Banes éel penseel" heeft laten aankomen.

Behalve deze schilderijen bezit het museum nog verschillende voorwerpen, die van de oude hal afkomstig zijn, waaronder in de eerste plaats te vermelden vallen de verschillende stempels, waarmede de lakens gelood werden en waarop de lengte en de kwaliteit (het aantal draden) waren aangegeven. Er zijn 218 stempels bij met de cijfers XII tot XL en 36—70½ en 74 met verschillende teekening voor de soorten van lakens, zooals: LEYDS GOET, ENKEL STAEL, ANDERHALF STAEL, DUBBEL STAEL, LEYDTS STAEL, 'T LEYDS GROOT DOUBEL STAEL, MINDER STAEL, enz. benevens een aantal dergelijke stempels voor andere stoffen, als baai, cangeanten, duffel, saai, grein, dekens, enz. Van de te keuren stof werd met een doorslag een staal uit geslagen, en van deze doorslagen zijn er nog eenige bewaard, naast eene serie van 33 staalboeken met de uitgeslagen monsters uit de jaren 1690—1791. Ook de persen, waarmede het lood aan het laken gedrukt werd, ontbreken niet en evenmin de gedrukte omschrijving met afbeelding der gebruikte stempels, die in 1587 in drie talen naar de afnemers in het buitenland gezonden werd. Verder nog eenige gildepenningen, bokalen, zegelstempels, drie gebeeldhouwde lijsten met wapens uit 1692 en ten slotte de drie allegorische schilderijen door Abraham van den Tempel (geb. te Leeuwarden, 1622 of 1623, overl. te Amsterdam 1672) in 1650 en 1651 voor de Lakenhal vervaardigd, en die oorspronkelijk in de gouverneurskamer hingen. Deze serie werd geschilderd onder den indruk van den vrede van Munster; de kleinste vertoont de Stedemaagd, met Minerva en Mercurius en eene jonge maagd, met een lans, waaraan een schild bevestigd is met de bekende Leidsche spreuk HAEC LIBERTATIS ERGO. De twee andere stukken geven allegorieën van oorlog en vrede en den invloed hiervan op wetenschap, kunst en handel.

Van de oorspronkelijke indeeling van het gebouw is weinig bewaard en de hierbij gevoegde afbeeldingen hebben dan ook minder betrekking op de hal, als op de later hieraan gegeven bestemming van stedelijk museum. De aldaar aanwezige collecties hebben terecht een zoo goeden naam in ons land, dat ik hier niet in eene nadere beschrijving van het museum wil treden. Slechts enkele toelichtingen tot de toevallig op de afbeeldingen vertoonde voorwerpen mogen hier volstaan.

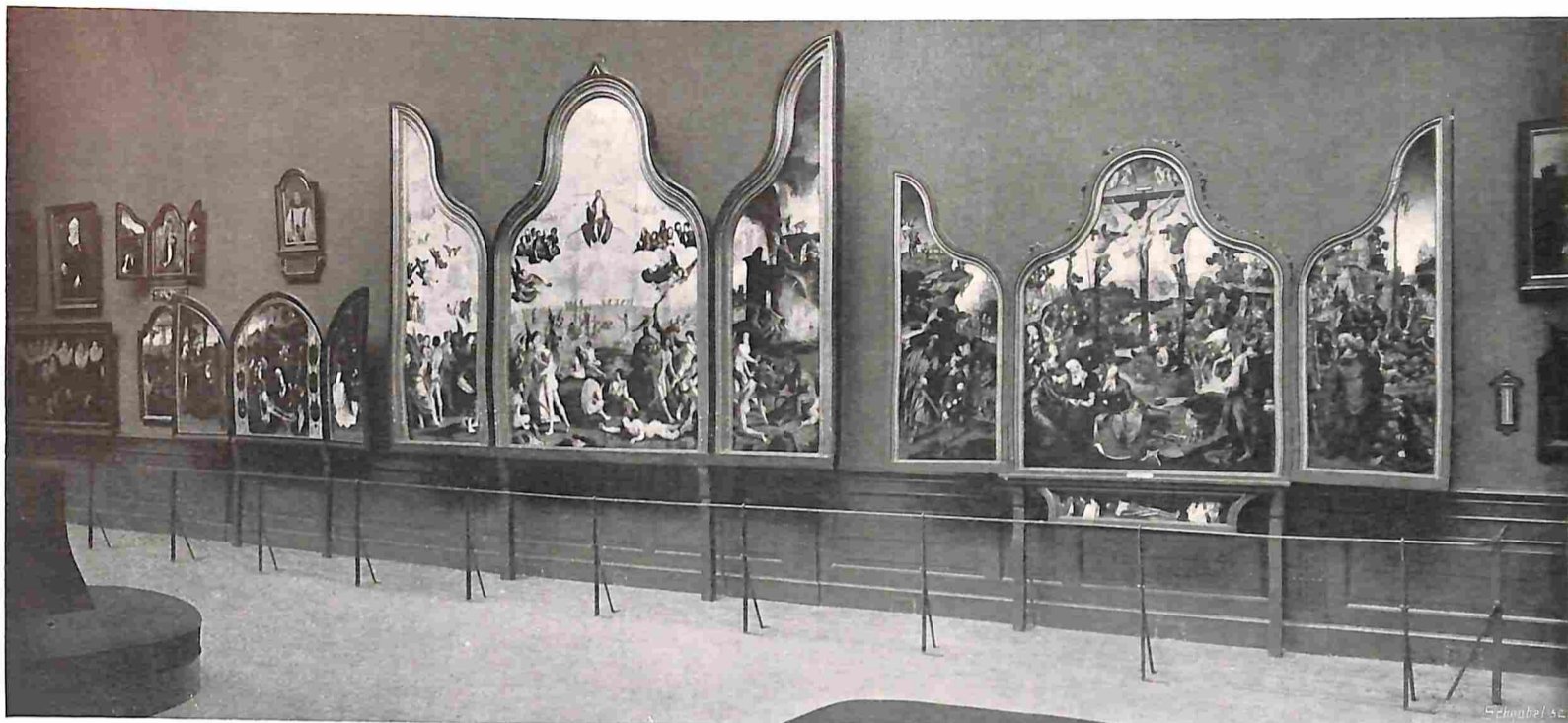

Foto C. Steenbergh.

DE LAKENHAL TE LEIDEN. DE ALTAARSTUKKEN IN DE KUNSTZAAL.

De afbeelding hieronder geeft een gezicht in de hal met de in 1869 hier aangebrachte trap; men ziet hierbij eenige herinneringen aan de oude schutterijen, een oude torenklok van den bekenden gieter F. Hemony uit 1662, een merkwaardige zeer groote tegelvormige schoorsteenbekleding van Hollandsch (Delftsch) aardewerk uit een huis aan de Haarlemmerstraat N°. 267 en in het verschieft een model van de graftombe voor den beroemden geneeskundige Hermannus Boerhaave. De afzonderlijk afgebeelde fraai gesneden portaalafsluiting met twee rondbogige doorgangen werd uitgebroken uit een huis aan de Haarlemmerstraat N°. 73. Een dergelijk, doch minder goed bewaard poortje uit een huis aan het Rapenburg trok voor een paar jaar zeer de aandacht op eene veiling te Amsterdam.

De zoogenaamde oude bestuurskamer (zie bladz. 114), vroeger een deel van het lakenpakhuys, is vooral merkwaardig voor de verschillende tegeltableau's en voor de in de kast tentoongestelde Bavelaars, een knutselwerk in ivoor en hout, waarmede Cornelis Bavelaar (1775—1832) te Leiden naam maakte. De afbeelding (op bladz. 113) van een der zijvertrekken op de hoofdverdieping vertoont o.a. nog een oude schouw, den gerechtsstoel van den schout uit de 17de eeuw en de aardig gesneden vensterkozijnen uit het huis aan de Pieterskerkgracht N°. 9, waarvan de zeer mooie gebrandschilderde vensters, uit 1543, bij de verzending naar het buitenland verloren gingen.

Ten slotte — hierboven — nog een gezicht in de groote kunstzaal uit 1890, waar de belangrijkste schilderijen van het museum eene hunner waardige plaatsing vonden. De afbeelding vertoont den wand met de Hollandsche primitieven, waaronder het beroemde altaarstuk het Laatste oordeel van Lucas van Leyden (1494—1533), uit 1526, afkomstig uit de Sint Pieterskerk, en de niet minder bekende altaarstukken uit het klooster Mariënpool bij Leiden, omstreeks 1508 en 1526 geschilderd door den Leid-schen meester Cornelis Engebrechtsz.

J. C. OVERVOORDE.

Overneming verboden.

MORGEN.

„Morgen, als de kim zal klaren
Voor der daag'raad violet,
En de frissche wind de blären
Met nachts' dauwen droppen bet:

Als de vogelen ontwaken
En hun zilver-blanke stem
Of kristallen vazen braken
Zingen 't schaat'rend lied, voor hem,

Zullen wij de stad verlaten
Tot er niets meer over is
Dan de toemeloze maten
Van het lied, geheimenis”.

JAN J. ZELDENTHUIS

Vogelleven op 't Slagveld.

Daaromtrent bericht W. Zude in „Mitteilungen über die Vogelwelt” het volgende:

Schr. deelt mede, dat hij in den nacht van 24 October in een loopgraaf bij een dicht dennenboschje aan 't Oostelijk front lag.

De strijd begon, en onophoudelijk weerklonk het knetteren van de infanterie- en machinegeweren door de nachtelijke stilte. Fluitend streken de kogels door 't bosch. Hierop vlogen hoog door de boomkronen angstig roepend troepen *kramsvogels*, gillend stormde een *specht* door 't duistere woud. Een koppel *wilde eenden* vluchtte eveneens weg. Des morgens bewogen zich boven de hoofden der in de loopgraven staande soldaten, *goudhaantjes* en *meezen*, zachtjes miesperend. Deze schenen van 't krijgsrumoer geen notie te hebben genomen. De slagvelden waren door *kraaien* bezocht, ook tijdens den hevigsten artillerie-donder; desgelijks maakten zich groote, langstaartige vogels bemerkbaar, doch om de soort vast te stellen, daartoe ontbrak helaas tijd en rust.

Den 29 October fladderden in de straten van het heftig beschoten Lyck angstig *patrijzen* rond. Ook *boerenzwaluwen* waren nog aanwezig, (alzo in weerwil van brand en kanongebulder niet verdreven) ofschoon den volgenden dag alle wateren met een vingerdikke ijskorst bedekt en groote ijsbaarden aan de huizen te zien waren.

WIGMAN.

Foto C. Steenbergh.

DE LAKENHAL TE LEIDEN. DE HAL IN HET STEDELIJK MUSEUM.

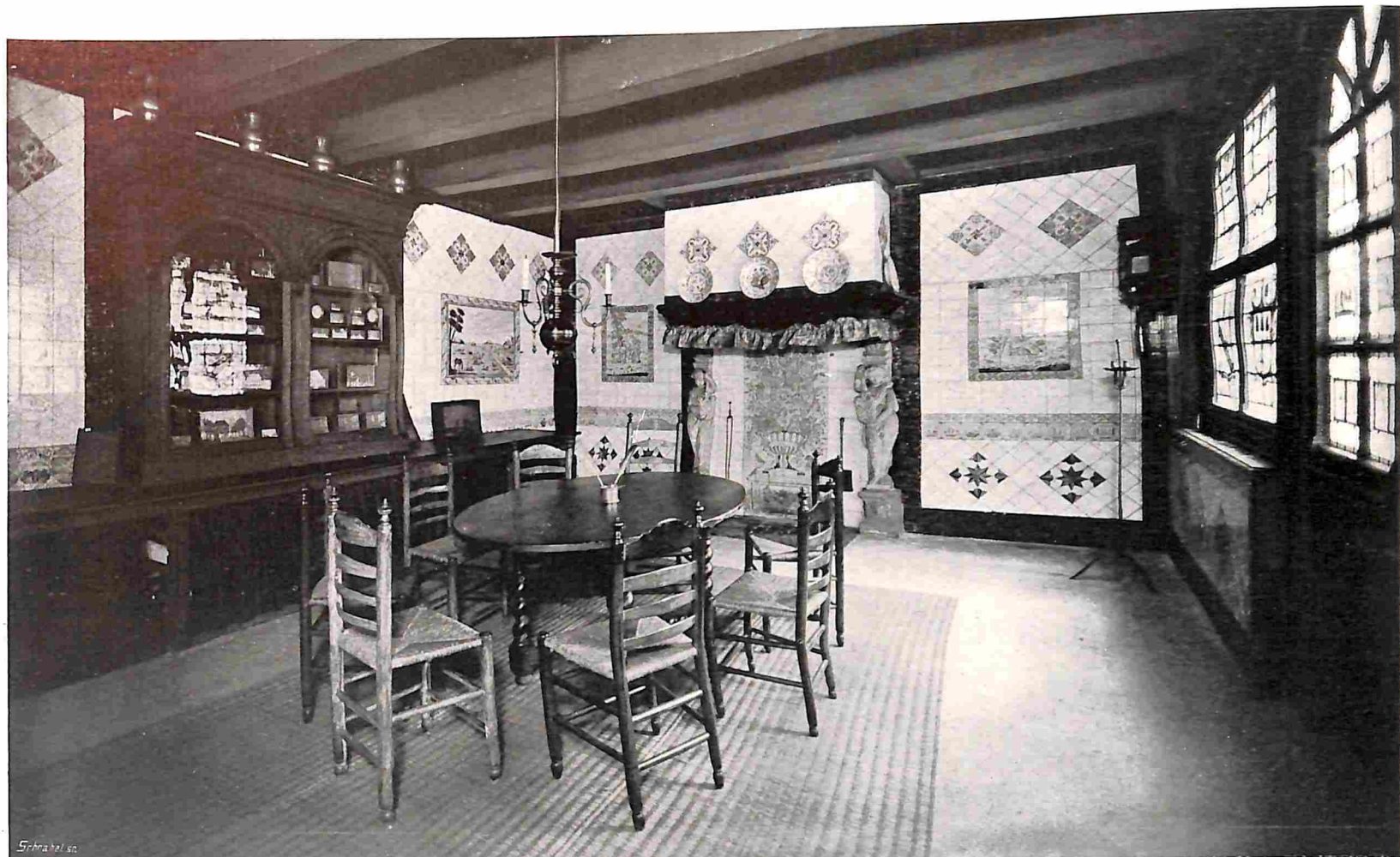

Foto C. Steenberg.

DE LAKENHAL TE LEIDEN. DE OUDE BESTUURSKAMER IN HET STEDELIJK MUSEUM.

EEN IJDELE BELOFTE.

IN de nimf van den stier-orthophaag verheft zich op den voorsten rand van 't borststuk een enkele horen, even krachtig als die, welke op den kop zijn ingeplant, cilindrisch van vorm en kegelvormig toegespitst. Hij is naar voren gericht en steekt tusschen de beide punten van den halve maanvormigen hoofdtooi uit. 't Is zeker iets heel bijzonders en de oude Egyptenaren zouden er de halve maan van Isis in gezien hebben, waartusschen het voorgebergte der aarde naar voren dringt.

Maar er zijn nog andere vreemde zaken aan op te merken.

De buikzijde is rechts en links bezet met vier uitsteeksels, die wel van kristal gemaakt schijnen. We tellen derhalve in 't geheel elf punten aan de wapenrusting, twee op den kop, een op 't borststuk en acht aan 't achterlijf. Het beest van weleer schepte er behagen in zich met die vreemdsoortige weermiddelen te tooien; sommige reptielen uit den voortijd staken een puntigen spoor op hun boven-ooglid. Nog zonderlinger gedraagt zich in deze de onthophaag, die er acht ter weerskanten van 't lichaam draagt en er zich bovendien nog één op den rug plant. Om nu niet te spreken van de horens op den kop, die geen zeldzaamheid zijn, is de vraag alleszins gewettigd, wat hij met de negen andere uitvoert. Hoegenaamd niets! Het zijn grillen van 't oogeblik; versierselen der prilste jeugd, waarvan de rijpere leeftijd niet 't geringste spoor bewaart.

Naarmate de nimf in ontwikkeling toeneemt, vertoonen de aanhangsels van den kop, die eerst volkomen doorschijnend waren, een roodbruine boogvormige streep. Dat is de eigenlijke horen, die zich vormt, hard wordt en zich kleurt. De andere uitsteeksels daarentegen bewaren hun glasachtig voorkomen. Het zijn ijdele organen, die het vermogen missen, zich te ontwikkelen. Bij 't ontpoppen der nimf, als het teere hulsel verscheurd wordt, vallen deze zonderlinge sieraden tegelijk met het overschot van 't huidje af. In de hoop tenminste nog een spoor der verdwenen aanhangsels te vinden, onderzocht ik met de loupe het terrein te vergeefs, niets was er meer van te ontdekken; het gladde had het uitstekende, het niets de werkelijkheid vervangen. Van de geweldige wapenrusting, die zoo veel beloofde, is niets overgebleven, alles is verdwenen, men zou haast zeggen, verdamppt.

De stier-orthophaag is niet de eenige, die met zulke tijdelijke versierselen is getooid, die in een volgend levenstijdperk spoorloos verdwenen zijn. Deze eenvoudige vermelding der feiten kan ons echter niet voldoende bevredigen, gaarne zouden we de bedoeling van dezen weelderigen lichaamstooi te weten komen. Is het een flauwe herinnering aan de gebruiken van weleer, toen het leven zijn overmaat van jeugdige sappen verspilde aan dwaze schepingen, die thans uit onze meer bezadigde wereld verbannen zijn? Is de onthophaag de meer bescheiden vertegenwoordiger van een thans uitgestorven geslacht van gehorende wezens? Geeft hij ons een verzwakt beeld van 't verledene?

Deze veronderstelling mist elken redelijken grond. De mestkever is een nieuweling in de reeks der geschapen wezens, hij staat onder de laatst aangekomenen gerangschikt. Met hem is het niet mogelijk tot in de duisternis van 't verleden door te dringen. Noch in de archieven der gesteenten, noch in die der wouden zoo rijk aan Dipteren en snuitkevers, heeft men tot heden iets betreffende de mestkevers aangetroffen. Het is dus logisch de verwijderde gehorende voorzaten, waarvan de onthophaag, een in verval geraakte afstammeling zou wezen, maar met rust te laten.

Daar het verleden ons dus niet verder brengt, kan het misschien zijn nut hebben, ons tot de toekomst te wenden. Is de horen op 't borststuk geen overblijfsel van weleer, dan is hij misschien een belofte voor de toekomst. Hij is wellicht een bescheiden poging, die de eeuwen tot een blijvend wapen zullen verharden. Hij doet ons misschien getuige zijn van de langzame wording van een nieuw orgaan, of toont ons het leven bezig aan de vorming van een aanhangsel, dat nog gemist wordt op het borststuk van 't volwassen insect, maar er zeker eens komen zal. 't Is niet onmogelijk, dat wij 't ontstaan van een nieuwe soort bijwonen, en het tegenwoordige ons leert hoe de toekomst voorbereid wordt.

En welk heil verwacht het insect, dat de lust bij zich heeft voelen opkomen zich een pen op den rug te planten, van dit in staat van wording verkeerende orgaan? Als tooi van 't mannelijk geslacht is het ding bij verschillende buitenlandsche mestkevers, die zich met rottende plantaardige stoffen voeden, zeer in zwang. Reuzenkevers tooien gaarne hunne vreedzame welgedane vormen met angstwekkende hellebaarden.

Daar hebt ge b.v. de *Dynastus Hercules*, de trouwe gast der rottende boomwortels onder 't verzengend klimaat der Antillen. De goedmoedige reus draagt zijn naam met eere: hij bereikt wel een lengte van drie duim. Waartoe dienen hem het dreigend rapier van 't borststuk en de getande haak van den kop anders dan om 't wijfje te behagen, dat een dergelijke tooi mist. Misschien wel dienen die hem, om hem bij zeker werk behulpzaam te wezen, evenals de drietand den Minotaurus van dienst is bij de verkruiming der pillen of bij 't vervoer van 't puin. Een mévreemd voor. Daar ik den Hercules der Antillen nooit ontmoet heb, bepaal ik me slechts tot vermoedens met betrekking tot den rol van zijn geweldige wapens.

Een van de bewoners mijner volières, zou, als hij in zijn poging slaagde, in 't bezit komen van zulk een hoofdtooi. 't Is nl. de koe-orthophaag. De nimf draagt op den kop een grooten horen, die naar achteren is gericht, op het borststuk verheft zich een dergelijke, die naar voren is gebogen, zoodat ze samen een soort hetzelfde zeldzame versiersel te verkrijgen als de reuzenmestkever doet wel het aanhangsel van den kop tot ontwikkeling komen. Hij maar laat dat van 't borststuk aan verval van krachten bezwijken. De poging om zich een pen op den rug te planten mislukt bij hem

Foto C. Steenberghe.

DE LAKENHAL TE LEIDEN. DE OUD-HOLLANDSCHE KEUKEN IN HET STEDELIJK MUSEUM.

evenzeer als bij den stier-onthophaag, hem ontbreekt de gelegenheid zich te tooien voor de bruiloft en zich weerbaar te maken voor den strijd.

Bij de andere door mij gekweekte soorten gelukt dit al evenmin. Alle bezitten tijdens hun nimf-periode den borststuk-horen en de buikkranen met de acht bultjes, maar niemand die enig profijt trekt van deze voordeelen, die trouwens zoo spoedig verdwenen zijn. In mijn naaste omgeving tel ik een dozijn onthophaagsoorten, doch over de gansche wereld zijn zeker wel een honderd soorten verspreid. Alle, zoowel inheemsche als buitenlandse komen in lichaamsbouw geheel met elkaar overeen: zeer vermoedelijk dragen alle in hun eerste jeugd het rug-aanhangsel, doch ondanks 't verschil van klimaat, hier verzegend, ginds gematigd, is er nog geen enkele in geslaagd dat tot een stevigen horen te verharden.

Zou nu de toekomst niet in staat wezen dit werk tot stand te brengen, welks bestek zoo duidelijk is afgebakend? Deze vraag dringt zich aan ons op, omdat de verschijnselen daar alle aanleiding toe geven. Beschouwen we bij den stier-onthophaag met behulp eener loupe zoowel de kop-horens als 't uitsteeksel van 't borststuk, dan zien we, althans wat de formatie betreft, niet het minste verschil: beide hebben hetzelfde glasachtige voorkomen, dezelfde schede met doorzichtig vocht gevuld, een duidelijk plan van een nieuw orgaan. Een poot in staat van wording kondigt zich niet anders aan dan de horen van 't borststuk en die van den kop. Wordt mogelijk aan den ontwikkelingsdrang van 't borststuk niet de noodige tijd gelaten, zich een blijvend en stevig aanhangsel te scheppen? De overgang van nimf tot volkomen insect duurt niet lang, een paar weken op zijn allermeest. Zoo dit voor de fronthorens lang genoeg is, om de noodige stevigheid te verkrijgen, is 't best mogelijk, dat de thorax-horens daartoe meer tijds noodig heeft. Laten we daarom op kunstmatige wijze de nimf-periode verlengen en aan den kiem den tijd geven, zich te ontwikkelen.

Het komt me voor, dat een verlaging van temperatuur, eenige weken of desnoods maanden volgehouden, in staat zou zijn een dergelijk doel te bereiken, daar dit den ontwikkelingsgang zou vertragen, en zodoende het orgaan voldoende tijd gegeven zou worden zich om zoo te zeggen te kristalliseeren.

Deze proefneming lacht me wel toe. Ongelukkigerwijze hebben mijn middelen me niet veroorloofd een constante lage temperatuur te verkrijgen. Maar wat zou ik bereikt hebben als mijn beperkte middelen me de uitvoering van mijn plan niet belet hadden? Niets anders dan een vertraging in den gang der gedaantewisseling: die ho.en van den thorax zou het bij een ijdele belofte gelaten hebben en vroeg of laat toch verdwenen zijn. Die meening berust op deugdelijke gronden. Het verblijf van den onthophaag gedurende den tijd der gedaantewisseling is zóó weinig diep onder den grond, dat de temperatuurveranderingen er zeer spoedig te merken zijn. En het seizoen, vooral de lente, kan vaak grillig zijn! Onder den Provençaalschen hemel kan het in de maanden Mei en Juni

— vooral als de mistral zijn partij mee blaast — zoo koud zijn, dat men zou wanen, dat de winter weergekeerd is. Laten we behalve deze wisselvalligheden ook den invloed van een noordelijker klimaat niet vergeten. De zone, door de onthophagen bewoond, is zeer breed. Zij, die in 't Noorden thuis behooren, en die minder door de zon begunstigd zijn dan hun zuidelijke broeders kunnen derhalve, altijd als die veranderlijke weersgesteldheid ten tijde der gedaantewisseling optreedt, weken lang van een temperatuurverlaging profiteren, die het ontwikkelingsproces vertragen en op die wijze het borstwapen de gelegenheid zou geven zich te verharden. Ook zonder onze kunstmiddelen wordt dus hier en daar gedurende de nimf-periode wel eens een gematigde, ja zelfs een koude temperatuur bereikt. En wordt nu hierdoor eenig succes verkregen? Komt inderdaad de belofde horen tot stand? Neen, hij verdwijnt niet minder volkomen dan onder de zegeningen van een warm zonnetje. Nimmer nog vinden we in de insecten-archieven eenige melding gemaakt van een onthophaag, die een horen op 't borststuk draagt. Niemand zou zelfs 't bestaan van een dergelijk wapen vermoed hebben als ik niet op 't vreemdsoortige uitsteeksel van de nimf gewezen had.

Zetten we ons onderzoek verder voort, dan wordt de kwestie niet minder ongewikkeld: de horens van den onthophaag, van den copris, van den Minotaurus en van zooveel andere zijn een voorrecht van 't mannelijk geslacht; het wijfje is er totaal van verstoken of als ze ze draagt, zijn ze van zeer bescheiden afmetingen: ze dienen dan ook veeteer voor versierselen, dan dat ze als werktuigen gebruikt worden. De horens op den kop, de kammen en maantjes van 't borststuk zijn sieraden der mannelijke ijdelheid en meer niets; met uitzondering van den Minotaurus die met zijn drietand de droge pil hanteert, ken ik er geen, die zijn wapentuig als gereedschap aanwendt.

Ziehier iets, wat ons tot nadenken moet stemmen. De nimf van de wijfjes-onthophaag, wier kop niet 't minste uitsteeksel vertoont, draagt op 't borststuk een doorschijnenden horen, die even lang en even rijk aan beloften is als die van 't andere geslacht. Indien dit uitwas een half geslaagde poging is om zich te versieren, dan zou de eerste het ook zijn en dan zouden de beide seksen met een zelfden lust beziel, zich mooi te maken, met evenveel ijver arbeiden zich 't borststuk met een horen te voorzien.

Wij zouden dan getuigen zijn van 't ontstaan van een nieuw geslacht, dat niet zuiver een onthophaag, maar een afvallige van de groep zou wezen; wij zouden vreemdsoortigheden zien optreden, die tot nu toe bij de mestkevers streng geweerd zijn. 't Is nl. nog bij geen hunner opgekomen, dat de beide seksen tegelijk zich een paal op den rug planten. En dan tenslotte, zou hier het wijfje, dat in de insectenwereld steeds bescheidener van tooi is, met het mannetje wedijveren in 't ten toon spreiden van dwaze versierselen. Een dergelijke eierzucht komt me niet aanmerkelijk voor.

Mocht derhalve de toekomst er in slagen, ooit een mestkever het aanzijn te geven, die een horen op den thorax draagt, dan zal

dit dier, dat zoo zeer van de hedendaagsche gebruiken afwijkt, niet de onthophaag wezen, die er in geslaagd is het rug-aanhangsel van de nimf tot een horen te verharderen, maar wel een insect dat naar een geheel nieuw model gevormd is. De scheppende kracht der natuur bedient zich niet meer van de eens gebruikte gietvormen, maar vervangt ze door andere, volgens nieuwe plannen in de meeste verscheidenheid, gefatsoeneerd. Haar werkplaats is nu eenmaal geen armoedige uitdragerswinkel, waar de levende zich tooit met de afleggers van den gestorvene, het is een atelier, waar iedere beeldenaar den indruk van een speciaal stempel ontvangt. Zijn onuitputtelijke modelkamer sluit elk idee van gierigheid uit, en verwerpt het vermoeden, als zou het oude opgelapt worden, om voor iets nieuws door te kunnen gaan. Ze verbrijzelt iederen eens gebruikten gietvorm, ze vernietigt hem zonder kleinzielig gepeuter. Wat beteekenen derhalve deze horenachtige toebe-reidselen, die verlept zijn nog voor ze aan 't doel beantwoord hebben? Zonder me te zeer over mijn onkunde te schamen, wil ik gaarne bekennen, dat ik er volstrekt niets van weet.

En mocht dit antwoord nu niet zoo bijster wetenschappelijk klinken, het heeft althans de verdienste, dat het volkomen opricht gemeend is.

Overneming verboden.

J. H. FABRE
(Vertaald door P. G.)

Verdwenen Kasteelen om en in Rotterdam.

IV. HET HOF VAN WEENA,

WEINIGE gebouwen zijn zoo met Rotterdam's verleden saamgevochten als het Hof van Weena, dat voortleeft in de herinnering aan vervlogen grootheid en waarnaar onderscheidene drukke verkeerswegen zijn vernoemd.

Het werd gebouwd ter plaatse waar zich thans het station der electriche spoor bevindt, dus in het noordwesten van Rotterdam, aan een sprank van de Rotte, onder den naam van Leuve of Leeve, welke, door een liezigen, moerassigen grond kronkelend, zich in de Maas ontlastte. De hoofdingang van het gebouw was ten oosten van de Schie.

Ook van dit kasteel is het zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk, den juiststen tijd der stichting te bepalen.

Omtrent de gebouwen vóór de 13e eeuw, moet men zich voor het meerendeel met gissingen tevreden stellen. Daarna, onder Floris V, krijgen we meer vastigheid, omdat dan geput kan worden uit authentieke stukken en acten.

Toch moet als zeker worden aangenomen, dat het slot Weena werd gebouwd omstreeks het jaar 1136 door Christiaan van Wassenaer, Heer van Bleiswijk, Berkel, Boeckel, Oost- en West-Blommerdijk en de landen van Cool. Deze, een jongere zoon van Alewijn, burggraaf van Leiden, kreeg eenige landerijen van zijn vader ten huwelijk en stichtte in zijne nieuwe heerlijkheid het sterke kasteel van Weena, dat zich te midden van weelderige plantagiën uitstrekte van de Schie tot aan den Hofdijk en verder in de richting van den Oppert, een kasteel van zulk een omvang, als er geen tweede in den omtrek werd aangetroffen. Aan den Oppert stond de slotpoort, aan het einde der oprijlaan, de kerklaan, die uitliep op de kapel van het kasteel. Het werd het Hof van Weena genoemd, omdat de bezitters aldaar de hooge rechtbank en vierschaar hebben gehouden van hunne heerlijke goederen. Zij oefenden de „hooge gerechtigheid” uit, niet alleen over de omgelegen landen, maar ook over Rotterdam, zelfs nadat het eene stad geworden was, waar zij, met 's graven toestemming, de regeering en den „hoofd-officier” aanstelden. Zij hadden de sleutels van de stadspoort, waar zij, bij dag en bij nacht, vrijelijk in en uit konden gaan. Dit bleef bestendig tot 1270, toen Floris V eene nieuwe orde van zaken invoerde en de stad van meerdere privilegiën voorzag.

De Heeren van Weena leidden vaak een zwervend leven. Zoo is Philips van Weena in 1137 te Parijs gestorven. Arent van Weena was in 1439 met Filips van Bourgondië vóór Calais, bij diens vergeefsche poging om die stad aan de Engelschen te ontrukken.

Vele vrouwelijke leden van het geslacht van Weena namen den sluier aan.

Ook dit kasteel had te lijden van de vliegende benden van Willem Nagel, die in 1426 in den geheelen omtrek heeft huisgehouden en ten slotte Bulgerstein en Weena bijna geheel verwoestte.

Nu leyt dit Hof
Geheel tot stof.

zuchtte een onbekende dichter uit die dagen.

Toch waren nog in 1658 de overblijfselen der kapel in de tuinen en plantagiën van het voormalige slot te zien. Wat er nog van overgebleven was, werd in 1572, bij den inval der Spanjaarden, verwoest. De burgers hadden zich op Bulgerstein en Weena teruggetrokken, maar moesten voor de overmacht bezwijken, waarna een afgrijselijk bloedbad werd aangericht en de bijna weerlooze kasteelen werden in brand gestoken.

Dat was het einde van het Hof van Weena, dat meermalen van eigenaar verwisseld is. Zoo werd in 1498 Jacob van Almonde, Meester-cnape van de houtvesterije van Holland, beleend met het huis en de hofstede Weena, benevens de 7 morgen land, die daarbij behoorden en met de heerlijkheid van Beukelsdijk en Blommersdijk. In 1590 verkocht Jonkheer Jacob van Almonde de landen van Weena en in 1596 de ambachtsheerlijkheid van Cool, Blommersdijk en Beukelsdijk aan de stad Rotterdam. Be-

halve de koopsom zou hij een zilveren kop van circa 200 gulden ontvangen, indien hij mocht huren. Hij behield echter nog eenige recognitiën, erfpachten en andere actiën op deze heerlijke goederen, die de regeering der stad hem jaarlijks had te betalen. Den 14 Maart 1593 hebben de Staten van Holland deze bezitting tot allodiaal goed gemaakt en werden de landen tot blekerijen en tuinen verkocht.

Den 19 Juni 1636 verklaarden burgemeesteren der stad Rotterdam de tuinen, gelegen in het Hof van Weena, als patrimoniaal goed, dat in erfpacht werd gegeven. Eindelijk werden in 1661 de reesterende heerlijke goederen met alle pretentiën van recht, dat de erfgenamen van Weena zouden mogen gehad hebben, bij openbare „opveiling” verkocht aan burgemeester Vroese en secretaris Verschuieren voor rekening der stad Rotterdam voor 10.500 Caroli guldens, zoodat de heeren der stad Rotterdam nu geheel zijn, zoo lezen wij: heeren van Weena, ambachtsheeren van Boeckel, Oosten West-Blommersdijk en de landen van Cool.

De terreinen van het Hof van Weena werden toen ingericht voor ramen der lakenscheerderij en droogerijen, waaraan de nabijgelegen Raamstraat haren naam ontleent.

Zoo verdween de heerlijkheid van Weena, welks bezitters eenmaal een zoo machtigen invloed uitoefenden op de regeeringszaken van Rotterdam, geen spoor der oude grootheid achterlatende; alleen de plek, waar het uitgestrekte kasteel heeft gestaan, is nog aan te wijzen.

Sic transit gloria mundi!

V. HET KASTEEL SPANGEN IN SCHIELAND.

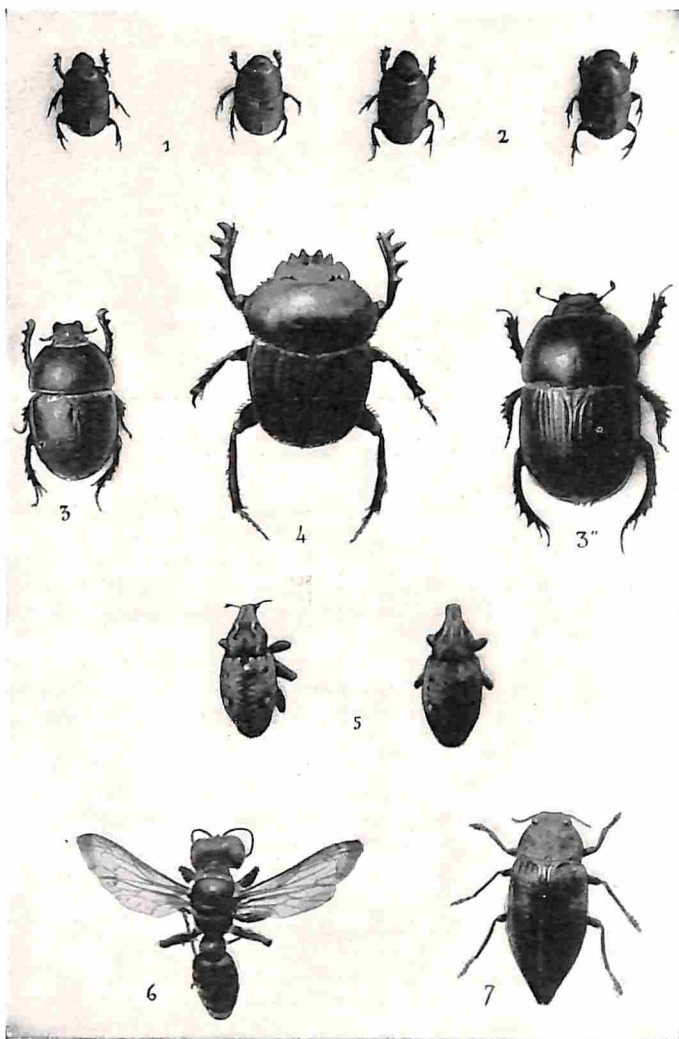
Lang vóórdat Rotterdam bestond en slechts eenige visschershutten aan de Maas de plaats aanwezen, waar het eenmaal zou verrijzen, waren er wel burchten en riddersloten, maar op verren afstand van elkander. Van slechts weinigen zijn bijzonderheden van eenige beteekenis tot ons doorgedrongen.

Waar wij onze beschouwingen omtrent die verdwenen kasteelen aanvingen met het huis te Cralingen, om daarna te komen tot Bulgerstein en Weena, in het centrum der stad, richtten we thans onze schreden naar Overschie, in welks nabijheid een der grootste burchten van geheel Holland heeft gestaan, eene voorname plaats innemende in de rij der kasteelen om Rotterdam, n.l. het huis te Spangen. De nevel der onzekerheid omringt ook de stichting van dat gebouw, waar de bloem van den Hollandzienlijke geslachten zijn verbonden.

Philips van Marnix van St. Aldegonde, overleden in 1580, was van moederszijde van het geslacht van Spangen afkomstig.

Zijn vader, Jacob van Marnix, Heer van Toulouse, Budingecourt, dochter van Hendrik van Arcele en Emmericourt en Elisabeth van Spangen, dochter uit het tweede huwelijk van Philips van Spangen en Anna, gravin van Grimsbergen.

Wij worden in onze verbeelding verplaatst naar het midden

EEN IJDELE BELOFTE.

1 EN 2: STIER- EN KOE-ONTHOPHAAG.

3 (Mest-geotruup, mannetje en wijfje) 5 (geogde cleonus) 6 (gebulte circeris) en 7 (bruinkleurige prachtkever) worden in volgende artikelen besproken.

4: Pillenkever.

der 12e eeuw, naar ridder Jacob, zoon van Alewijn, burggraaf van Leiden, Heer van Rijnland, de Britten enz. en Wilmina van Teijlingen. Hij en zijn broeder Philips, waren tegenwoordig bij de gevangenneming van Ada van Holland op den burcht te Leiden in 1203.

Oetgerus van Spangen sneuvelde met graaf Willem voor Stavoren in 1345.

Een andere Philips, genaamd Uiternesse, Heer van Mathenesse, leefde van 1204 tot 1236 en was gehuwd met eene dochter van den Heer van Merwede. Zijn zoon Dirk was gehuwd met eene dochter uit het huis van Polanen. Zijn zoon Philips, in 1307 de goederen en landen van Spangen ervende, bouwde in de nabijheid van Ouwerschie of Overschie een slot met vijf torens, waaraan hij den naam gaf van „het huis te Spangen”, aldus genoemd, omdat het zooals een kroniekschrijver het uitlegt, „midden in de landen gelegen was, die men spangen of windels noemt”. Over een lange brug kwam men aan een galerij en vervolgens aan een binnenplaats — eene bouworde, die men slechts bij groote kasteelen aantreft. Daaromheen stonden de hoofd- en bijgebouwen, met twee vooruitspringende vleugels, alles door een breede gracht omgeven. Onder het gebouw bevonden zich diepe kelders en vluchtgangen. De buitenmuren waren 1, de binnenmuren 1½ Rijnlandsche voet dik. Het was zoo groot en schoon, zegt Jacob Lois 1) in zijne „Oude en ware beschrijvinge van Schielant”, dat in het geheele land geen grooter werd gevonden. Ook was er eene kapel; maar bovendien stichtte de bouwheer er eene in de oude kerk te Schiedam — eene daad van piëteit, die meermalen voorkomt, ook al bezat het kasteel een eigen kapel.

Philips van Spangen was in het gevolg van graaf Willem met Koning Philips van Frankrijk in den slag bij Cassel tegen de Vlamingen in 1328. Zijn zoon Philips nam den geslachtsnaam van „Spangen” aan, welken zijne nakomelingen hebben behouden, hoewel sommigen zich ook van der Spangen noemden, zooals blijkt uit de lijst der verbonden edelen.

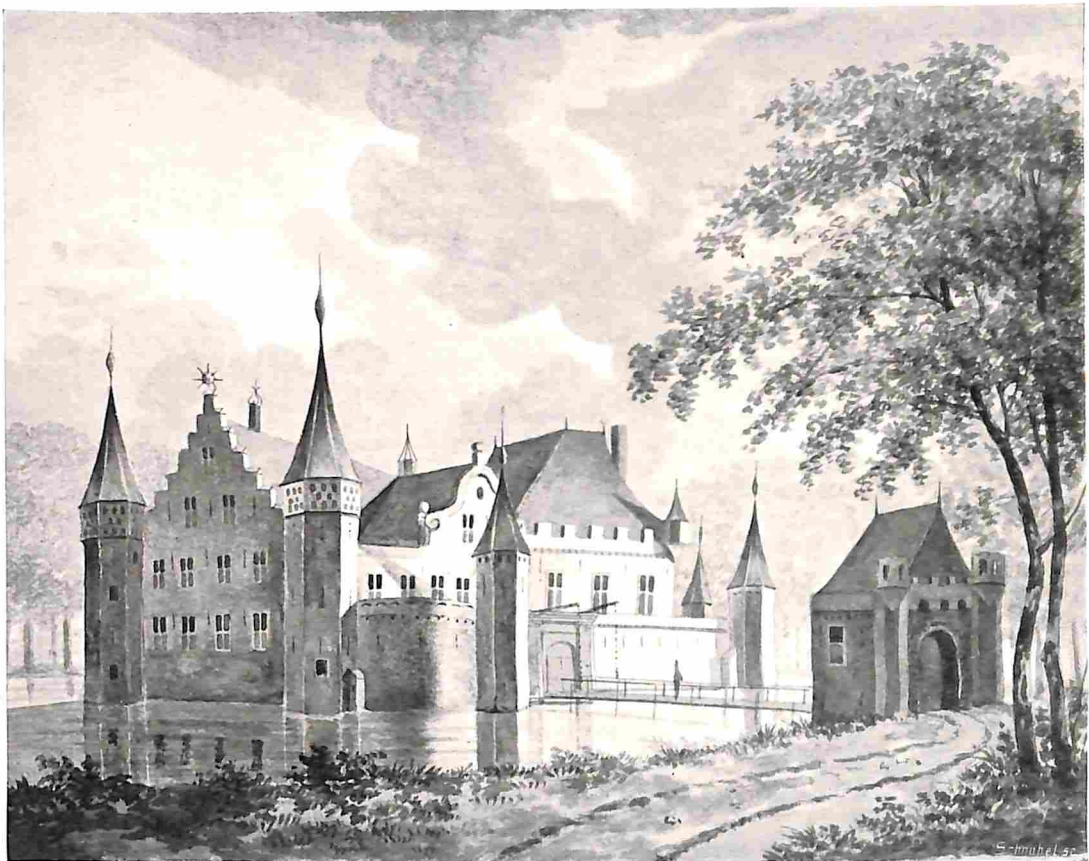
De Hoeksche en Kabeljauwsche twisten waren ook voor dit kasteel noodlottig. In 1359 werd het door de Delvenaars deerlijk gehavend, maar in 1384 door Philips van Spangen, gehuwd met Hendrika van IJsselstein, weder opgebouwd.

Evenals zoovele kasteelen, waarvan wij dit hebben vermeld, werd ook Spangen door Willem Nagel in 1426 verwoest. Het was toen in het bezit van Engelbrecht van Spangen, gehuwd met eene dochter uit het huis van Alkemade. Het was wederom een Philips, die het in 1453 herbouwde, hoewel niet zoo groot als het geweest was. Wij vinden dezen ridder in het gevolg van Philips van Bourgondië voor Sluis in 1467. Daarna kwam de bezitting aan zijn zoon Cornelis, geboren in 1460, van wien wij lezen, dat hij „seer machtig en goed was”.

Toen Jonker Frans van Brederode zich in 1488 van Rotterdam had meester gemaakt, richtte hij zijn aanval ook tegen Spangen, dat daardoor belangrijke schade leed, zoodat de toenmalige eigenaar, Philips, zich genoodzaakt zag een eisch tot schadevergoeding tegen de grafelijkheid in te stellen. Hij eischte 1700 ponden Hollandsch, maar bij uitvoerig arrest van het hof werden hem 600 ponden toegekend, „om zijn kasteel te repareeren” 2).

Bij den inval der Spanjaarden in 1572 onder den graaf van der Mark, werd het slot hevig bestookt en daarna door „die van Delft” totaal verwoest. Een paar eeuwen bleven de bouwvallen onaangevoerd, waarvan een geschiedschrijver verklaarde, dat de grootheid van weleer in sombere akeligheid veranderd was.

In het midden der 18e eeuw werden de puinhoopen opgeruimd en kwamen de landerijen, ruim 35 bunder groot, in het bezit van het Rooms-Katholieke weeshuis te Rotterdam. Als men van de Mathenesserdijk de Spangenschekade volgt, die tot Overschie loopt, wijzen eene golfing van het terrein en dichtgegroeide greppels de plaats aan, waar eenmaal het kasteel Spangen zijne trotsche muren verhief.

VERDWENEN KASTEELN OM EN IN ROTTERDAM.

HET HOF VAN WEENA VÓÓR 1426.

Naar eene gravure van Altman, berustend op het gemeente-archief te Rotterdam.

Zijn bewoners hebben ten tijde der Spaansche troebelen het land verlaten. Sedert 1640 komt de familie in België voor, onder den naam: van Spangen d'Uijternesse, baron du Saint Empire.

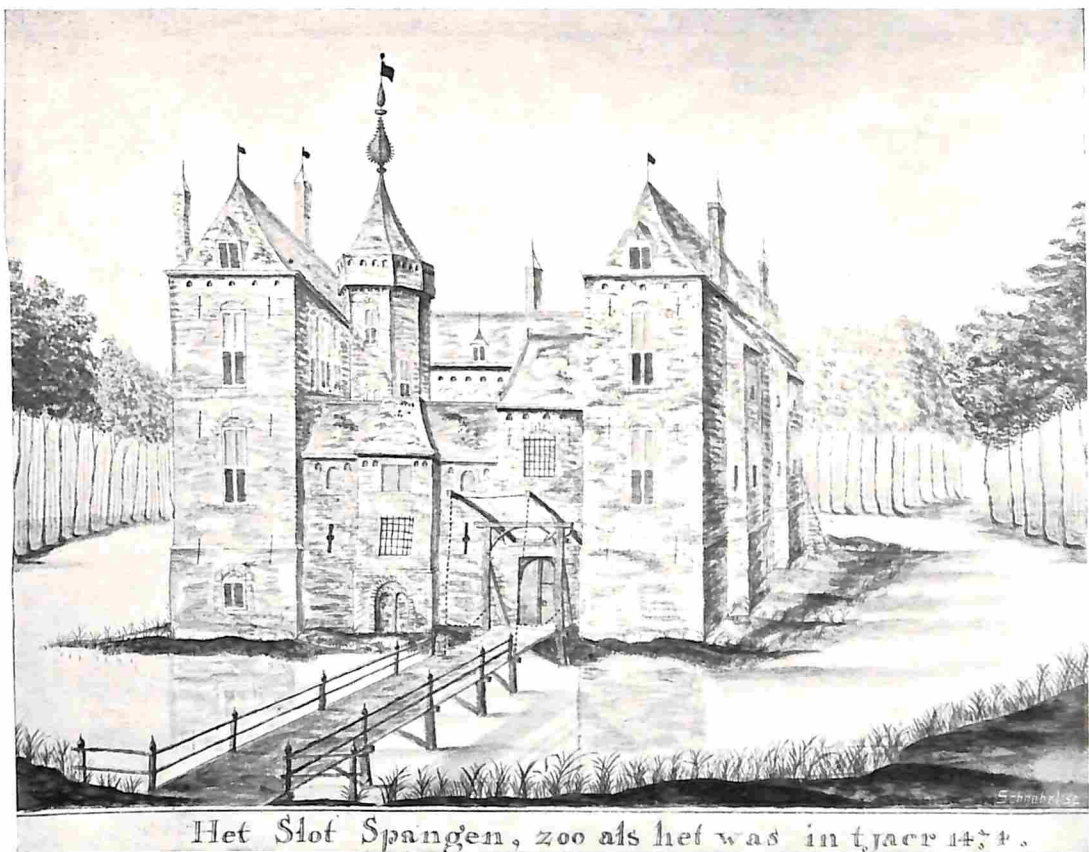
Overneming verboden.

K. L. SCHAMP.

1) Jacob Lois, wiens geboortjaar onbekend is, overleed in 1676. Hij was de bouwmeester o.a. van het Boijmanshuis (sedert 1841 stedelijk museum van schilderijen) en de beeldhouwer van de grafombe van Witte Cornelisz de Wit in de Groote of St. Laurenskerk te Rotterdam. Ook gaf hij een beschrijving van Rotterdam en Schieland enz. Eene straat is naar hem vernoemd.

2) Bij het kasteel behoorde een houten brug, die de Rotterdammers onder de handen van den heer van Spangen wilden koopen, om daar een steenen sluis te maken over de Havensche Schie en daardoor de Delftenaars in hun handel te snuiken. Die van Delft kregen er de lucht van en wisten de brug „in erfelijken koop” te verkrijgen, waarover de Rotterdammers niet weinig verbaasd stonden.

Volgens eene andere lezing werd de brug in 't openbaar geveild en afge-mijnd door een boer, die later bleek door „die van Delft” gezonden te zijn.

Het Slot Spangen, zoo als het was in tjaer 1474.

VERDWENEN KASTEELN OM EN IN ROTTERDAM.

Naar eene gekleurde teekening van J. Kortbrant van 1742, berustende op het gemeente-archief te Rotterdam.

Ontwerp eener Moderne Schoonheidsleer voor den Tuinaanleg.

(Vervolg).

DEZE schuchtere en gemanieerde romantiek, vertoeld als zij was door velerlei overblijfselen van een vorig tijdperk, die door de waarde der Rede te overschatten het classicisme vernietigd had, — deze zoete romantiek, door de omwenteling gefnuikt, ruimde het veld voor de overdreven lyriek van de litteraire romantiek.

Van toen af aan verhaastte zich het verval van de tuinkunst; de romantische tuin „van goeden huize” werd al spoedig daarna gedemocratiseerd; er bleef niets anders over dan een manie voor gebogen lijnen, de ondulbare wanvormigheid van een „vermicelli”-stijl, welke nog tegenwoordig als een besmettelijke ziekte heerscht.

Wij zullen zien, dat de uitdrukkingen „het schilderachtige in den tuin” en „de schilderachtige tuin” niet volkomen dezelfde beteekenis hebben. Een dergelijk verschil is er ook tusschen „een romantiek die in de tuinkunst heerscht” en „de romantische tuin”. Met den laatst genoemden zagen wij pastoor Delille kampen. Sindsdien kwam deze tuin, zooals we reeds zeiden, tot de afschuwelijkste buitensporigheden. Van deze hebben de theoretici

tuin-architectuur.

Gelijktijdig geeft de literatuur, die steeds op de verschijnselen voortuitloopt, ons weder nieuwe aanwijzingen.

Musset, de dandy, staat te Versailles „op drie treden van rose marmar” voor te dragen en bespot de reusachtige sfinx, die door den storm gehavend werd. Hij hoont den verval van Le Nôtre, maar kan zich toch niet onttrekken aan de bekoring van een plekje in den ouden architectonischen tuin.

DE „STOF”, WAARUIT DE TUIN „GESNEDEN” WORDT.

IN HET BOSCH VAN FONTAINEBLEAU, HET „MAAGDELIJK WOOD”.

Elk park aankt welbeschouwd het aanzijn aan een bosch of ander natuurlijk schoon oord, dat daar op deze plaats reeds bestond. Hoe langer hoe minder zal men er toe komen, en groot park op een naakten bodem van begin af te gaan aanleggen. De nieuwe economische begrippen sluiten zulk een onderneming vrijwel uit. Trouwens, eerst in het derae geslacht kan de nakomelingschap er genot van hebben. Dan kan men beter bosch aanplanten.

DE „STOF”, WAARUIT DE TUIN „GESNEDEN” WORDT.
HET ZONIËNBOSCH BIJ BRUSSEL, AANGEPLANT DOCH EEUWEN- OUD.

der tuinarchitectuur van dien tijd een „Handleiding” gemaakt, en zij groepeerden ze naar vaste wetten. Deze wetten zijn letterlijk overgedrukt in de verbijsterende handboeken der rhetorica, destijds in gebruik bij de studie der Letteren, en die wij alle op de boekenschappen van onze grootouders hebben zien prijken.

Flaubert gaf in „Bouvard et Pécuchet” niet zonder hardvochtigheid een vermakelijke satire op deze handboeken voor

nen van het Gevoel”. Zij is de impressionistische triomf der kleur; zij is het plastisch materiaal, verdeeld in breede velden, groote plekken, en dat nog wel in het eerste stadium van rangschikking.

We zullen nochtans spoedig dit stadium voorbij zijn, want het levert ons nog steeds niets meer dan het „palet”, dat ons in staat zal stellen de fresco te schilderen van den modernen regelmatigen tuin, waarvan, welbezien, het Paradou het denkbeeld aangeeft. Het bovenstaande zal het voornaamste punt onzer redeneering zijn.

IV. DE WILD-GARDEN, OF HET THEMA DER VERRIJKTE NATUUR, HET HEDENDAAGSCHE AANZICHT EN DE LAATSTE GESTALTE VAN DEN „TUIN VAN HET GEVOEL”.

De *wild-garden*, de natuurlijke hof, heeft verband met de uiterste grenzen van het omringende landschap en gaat daar onmerkbaar in over. Van den *wild-garden* werd de volgende definitie gegeven: „een aanleg, waarbij inheemsche en vreemde gewassen op zulk een wijze benut worden, dat deze kunnen voortwoekeren zonder enige verzorging, en aldus met elkander dien bekorenden, schilderachtigen aanblik geven van plantengroepen in hun natuurlijke staat!” (Chevalier).

Men zal steeds vreemde gewassen kunnen vinden, die op een anderen breedtegraad groeien, maar door den aard van het klimaat, waarin zij gedijen, verwant aan een inheemsche soort en daarop gelijkend.

Men beschikt ook over een verscheiden-

DE „STOF”, WAARUIT DE TUIN „GESNEDEN” WORDT.
EEN ANDER GEDEELTE VAN HET ZONIËNBOSCH.

EEN NATUURLIJKE VIJVER IN HET ZONIËNBOSCH BIJ BRUSSEL.

heid van veredelde vormen, allengs door kruisingen en de vernuftige praktijken van kweekers uit de eenvoudige oorspronkelijke wilde plant ontstaan. Zoowel de gekweekte inheemsche als de geacclimatiseerde vreemde soort zullen, mits we er op een verstandige wijze uit kiezen, zich beide letterlijk naturaliseren. De keuze der soorten moet worden bepaald door de voorwaarden, waaronder zulke soorten, biologisch gesproken, kunnen gedijen, en men vertrouwt dan aan de natuur het weelderige materiaal toe, verkregen uit den vreemde en door de kweekkunst, opdat de natuur zich ervan meester make en er een schat van vorm en kleuren mede bordure. Dit is het beginsel van den *wild-garden* en van al zijn toepassingen. Zoo ontroft de onmetelijke smaragd-groene grasvlakte haar tapijt, gelijk het voorplan van een schilderij van Botticelli, bestard met de ontelbare huiverende kelken van sneeuwklokies, niveolen, *cranthis hyemalis*, *chionodoxa's*, *crocussen* en *narcissen*. In de grasvlakten, waar nooit het gras gemaaid wordt, zullen lupinen staan, *delphinium*, *pioenrozen*, *akeleiën*, *asters*, *leliën* zelfs. Verder op de landelijk woeste plekken, waar de tuin in het omringende onge-repte land overgaat, zullen weer andere nog rijker en wilder soorten veelvervig priiken.

Onder het hooge geboomte met hun lichte lommer, temidden van de wonderbaarlijk schoone stammen, nog gespaard door het monsterachtige staal, welks laffe aanraking voor immer verderft, in de lichte open-plaatsen der eiken-, berken- en pijnbosschen, waar de zonnestralen als door regenboogkleurige vensterramen gefiltreerd worden, zijn de vloeren bont gekleurd van *primula's*, *anemonen*, *narcissen*, wilde *hyacinten*, (*endymion novi scriptus*), en *look*, verrassend bloeiende struiken, *rhododendrons*, *azalea's*, *hypericum's*, de wapperende standaards der *leliën*, de betooverende groepen *vingerhoedskruid*, en in de klamme diepte der wouden staan verrukkelijke varens: de *osmonda regalis* der moerassen, en, als een wassende vloed met duizenden golvende palmen tegen de zandhelling oplopend, de *heraldieke pteris aquilina*.

Op de vochtige plaatsen of wel in de wateren leeft weder een andere pracht: gevederde, getakte, gepluimde planten schieten daar op. Langs de oevers staan opgericht in dichte drommen: de *lisch*, de *carex*, de *typha*, velerhanden rietsoorten, gelijk een ondoordringbare haag van schitterende lansen ter verdediging van het zoete geheimzinnige verblijf der smachtende water-lilies, die weelderige prinsessen, zusters der verre *lotus* in het oosten.

In de koortsige moerassen, week bevoerd met *sphagna* als om den vermete, die zich hier wagen mocht, te verschalken, dat witte wollige weefsel, van water doordrenkt gelijk een spons, bleek lijkwade over het zwarte veen geworpen, bodem die den voet opzuigt en het slachtoffer langzaam neerhaalt tot in den nacht van het diepe donkere veen, — in die moerassen liggen ze in hinderlaag, de *drosera muscipula*, de *rossolis*, die huichelachtige sirene, welke de roekelooze muggen bekoort. Zij verheelt onder haar tooverachtigen naam, die zonnedauw beduidt, een boezen aard. Op haar bladen, die een verlokkenende zijden huid hebben, paalen droppels mierenzuur, een afschuwelijk bijtend vocht. Die bladen doen op het oog lieflijk aan, maar met een helsch verfijnde wreedheid verbergen zij onder dat minnelijk uiterlijk hun *vitriool*, die zich plotseling bij de aanraking door het insect ontwikkelt.

Maar boven die lage gronden, om welke een loome klamheid heerscht, boven die poelen, waaruit koortsige planten hun verontrustende blikken opslaan, gloeien de gebergten opwaarts, welke schouders en kruinen tot in de zuivere doorzichtigheid der diamanten toppen, gelijk met eindeloze snoeren van edelstenen, met wonderbaarlijke Alpenplanten omhangen zijn, in ontelbare verscheidenheid en bontste groepeerings.

Ziedaar wat het plantenrijk ons al zoo verschaft. Een tuin, aldus opgevat, is in den volsten zin des woords een tuin, en heeft niets van een zogenaamd stuk natuur. Want zulk een hof is meer dan een ooster-

sche hof, meer dan „een der schoonste plekken der natuur, of wel een minnelijk oord tusschen heiningen besloten”, hij is allermint de eenvoudige natuur gelijk men die vindt in wilde wouden en temidden van grillige rotsen, met stroomen, meren, heiden en moerassen. Zulk een tuin omvat den plantengroei van alle bergen en natuurlijke vormen. Hij vergadert dit alles op een enkele plek, verrijkt met uitheemsche gewassen, die tot gelijken zijn geworden van de eigen planten der streek, met welke zij de bestaanswijze gemeen hebben. Het zijn alle moerassen in één moeras, het zijn alle beken vergaderd in éenen vliet, het zijn alle meren tezamen in éenen vijver, in ééne heide zijn alle heiden saam gebracht, en één bosch staat daar voor alle wouden.

Dit begrensde stuk natuur, voor nut en genoegen bestemd, bevredigt niet slechts onzen schoonheidszin, maar zal bovendien ook ons inzicht verhelderen; het is het domein der planten, waarvan elk beschouwd wordt in haar eigen bijzondere hoedanigheid en tevens als onderdeel van een decoratief geheel; zulk een plek is een soort van

museum van gewassen, maar dan een museum vol leven, daar het aan de kunstwerken — hier de kunstwerken der natuur — hun passende omgeving laat, en geen dood museum van verzamelingen in glaskasten is, wat men wél van een kruidtuin zeggen kan.

Maar bovendien wordt zulk een tuin een uitgebreid arbeidsveld voor den scheppenden geest, die hem aan moet leggen op een wijze, welke tot een begrijpelijk geheel leidt.

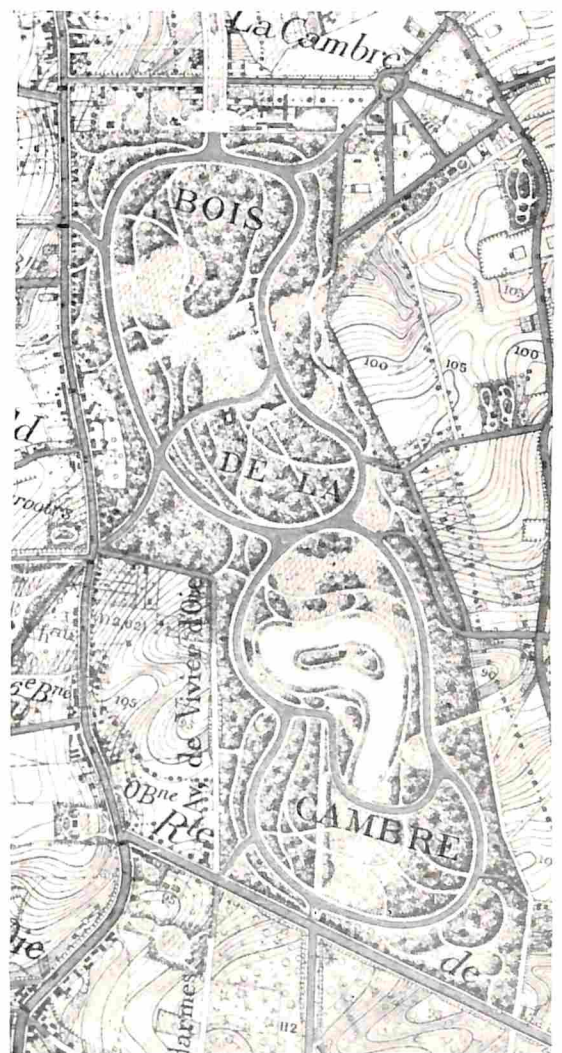
(Wordt vervolgd). LOUIS V. D. SWAELMEN.

PLAN VAN HET PARK VAN TERVUEREN.

Uit eenzelfde soort „stof” sneed men twee parken, het park van Tervueren, oud en regelmatig en het Ter Kamerenbosch, van onzen tijd, in landelijken stijl.

Men lette bij het park Tervueren op de regelmatige rangschikking der lanen in den vorm van een ster, (een rangschikking, ook doelmatig voor de jacht) en de evenwijdige ligging der twee reeksen van langwerpig vijvers.

PLAN VAN HET TER KAMERENBOSCH (BOIS DE LA CAMBRE) TE BRUSSEL.

Ofschoon aangelegd in den bochten- en allegairstijl, is er in dien aanteg een zekere goede smaak niet te loochenen. Zoo werd het aragelijk. Maar met geen enkelen eisch van het grootte stadsverkeer is rekening gehouden, en bij elke schrede valt opnieuw de gekunsteldheid op. In de parken van deze soort ziet men vooral de wegen, niet de schoone groepeerings van geboomten en oovoorts.

Foto C. Steenberg.

SNEEUWPRACHT.

DE HEERENGRACHT BIJ DE LEIDSCHEGRACHT TE AMSTERDAM.

DE BLAUWE MUUR.

Uit het Engelsch van

RICHARD WASHBURN CHILD

(31)

„Ik begrijp heelemaal niet wat je bedoelt”, riep hij, „ik laat me niet uithooren. Als ik schiet, is het uit zelfverdediging, begrijp dat goed. Niemand zal iets te weten komen. Zij is mijn dochter niet. Ik weet niks omtrent haar.”

„Je weet alles”, riep ik uit, daar mijn woede mij onverschillig maakte voor wat er gebeuren kon. „Of je al met dat wapen heen en weer zwaait, daar kom je niet veel verder mee. Luister!”

„D'r komt nog iemand anders aan!” fluisterde hij.

„Ja”, riep ik luid. „En je hebt hem al eerder gezien. Het is de jonge Estabrook”.

Het verschrompelde wezen verborg den revolver onmiddellijk onder de plooiën van den deken en begon zenuwachtig met de pionnen te spelen. Beiden wachtten we, en luisterden naar het naderen van de schreden die zoo voorzichtig achter het hangende doek aankwamen.

Het was een ware opluchting toen ik eindelijk zag dat ik gelijk had, en dat degen, die naderde, Estabrook wàs.

Toen de jonge man plotseling om den hoek van het gordijn heenkwam, zeide hij: „Wel, hier ben ik. Ik meende dat ik uw stem hoorde, dokter. Praatte u met iemand?”

Ik wees op den man.

Het verschrompelde, kleurloze gezicht van den man keek medelijdenwekkend naar ons op; zijn lichaam was slap teruggevallen in de holten van zijn wanordelijk bed. Tegen het tafereel der koninklijke tuinen, dat lichtte alsof de geschilderde lucht zelve baadde in het zachte licht van een lente-avond, was deze man met zijn erbarmelijke gezicht belachelijk en er niet bij passend. Zijn tegenwoordigheid daar in die half-werkelijke omgeving leek een satire op de schoonheden, gewrocht door mensch en God.

„Wie?” vroeg Estabrook onwillekeurig.

„De Sheik van Baalbec”, zeide ik.

De man keek weder naar mij op.

„Mortimer Cranch”, zeide ik.

Hij viel voorover op zijn gezicht, en het duurde verscheidene oogenblikken voor een van ons zich bewoog. Cranch was de eerste die iets zeide. Hij was opgestaan en stond nu met zijn droevige oogen op Estabrook gevestigd, en ik merkte voor het eerst op, dat zijn mond en lippen van vroeger lijden spraken, en misschien ook van kracht.

„En ik had juist zoo vurig gehoopt, dat dit nooit zou komen”, zeide hij. „U hebt me uit de dooden opgewekt. Ik was begraven. U heeft mij weder opgegraven. Ik weet niet of u nut zult kunnen trekken uit deze zonderlinge ontmoeting, maar haal er uit wat eruit te halen is. Als het er toe kan bijdragen om het gevaar af te wenden waarvan deze man, die u dokter noemt, daarnet sprak, dan ben ik tevreden!”

„Schobbejak, die je bent!” riep Estabrook uit, rood van woede en begeerte om den bent te lijf te gaan. „Jij bent verantwoordelijk voor den dood van Rechter Colfax!”

De ander stak zijn beenderige handen naar mij uit.

„De heele geschiedenis!” riep hij uit. „Niet alleen maar de helft. U moet de heele geschiedenis aanhooren!”

„Maak het kort dan”, beval ik.

Hij knikte, en begon op den voorgrond van de Tuinen van Versailles op en neer te loopen, almaar heen en weer, net als een dier dat in een park is opgesloten. Zijn stem was ontdaan van allen hartstocht. Terwijl hij vertelde, was zijn stem zeer eentonig. Doch als duivelen een duisterder verhaal konden bedenken, zouden zij het elkaar fluisterend mededeelen. Want dit, hoewel verhaald in den eenigszins eigenaardigen verhaaltrant van een vorige generatie, is het wat hij vertelde:

ZESDE BOEK.

TEN SPEELBAL AAN DE HARTSTOCHTEN.

I. DE VERVLOGEN DROOM.

Er is nu nog slechts een mensch op de wereld die u mijn naam had kunnen zeggen. Ik heb lang in de meening verkeerd, dat zij mij dood waande. Die persoon is Margaret Murchie, en het is maar al te duidelijk, dat zij u alles wat zij omtrent mij weet, heeft meegedeeld. Maar enkele episoden uit mijn leven kent zij niet. En niettegenstaande ik altijd gebeden heb, dat ik mijn hart nooit zou behoeven bloot te leggen voor wien dan ook, vertel ik ze u hierbij.

De beide dingen die ik mij het eerst herinner, zijn mijn geboorteplaats en mijn moeder. Er ligt al een heel leven achter mij, maar toch herinner ik me beiden zoo duidelijk, alsof ze op dit oogenblik voor me stonden. Ik erfde een mooi landgoed in de koloniën, dat men langzamerhand had laten vervallen ten gevolge van geldelijken achteruitgang en andere tegenspoeden, tweegeslachten lang. Mijn over-overgrootvader, wiens portret in de oude huiskamer hing tusschen twee spiegels die zich van den grond tot het plafond verhieven, was zeekapitein en reeder geweest, en, naar men zegt, bovendien nog kaper. Welke vreemde dingen hij in den loop van zijn beroep ook gezien had, een ding is zeker, namelijk, dat hij na afloop van een geheimzinnige reis terugkeerde met groote rijkdommen, een zwaardwonde door zijn middel, een geknakte gezondheid, en een verlangen naar een fatsoenlijk leven; maatschappelijken stand en naar een reputatie van weldoener der armen. Hij was het ook die het reusachtige huis bouwde, dat in mijn kindsheid beschaduwde werd door kolossale, knoestige boomen, waaronder bijna altijd prachtige, maar giftige paddestoelen groeiden.

Zoo het groote huis al veel op een graf leek, mijn moeder was er als een bloem in. Ik herinner mij het zachte van haar bedeesde persoonlijkheid, de half-verschrikte oogen, die mij soms vanuit de eigenaardige eenzaamheid van haar denken aankeken, en den zwakken geur van haar japon als ik, als kind, mijn hoofd in haar schoot placht te leggen en haar verzocht mij te vertellen van vader's dappere en brave leven.

Zoo ik al eenigszins eigenzinnig en met te veel zelfvertrouwen opgroeide, was dit deels te wijten aan een geloof in wat ik zou erven. De fijne en verfijnde lippen mijner moeder, waarop gebeden werden gevolgd door leugens en leugens door gebeden, leerden mij een bijna ongelooflijk vertrouwen in mijn eigen kracht. De vrucht, die door de zedewetten aan den gewonen sterveling verboden wordt, scheen mij rechtens toe te behooren.

(Wordt vervolgd)